
OPPAAN ASU MUSEO MILAVIDAAN

1890-luvun yläluokkaisen naisen puku

Opinnäytetyö

Muotoilun koulutusohjelma

Hämeen ammattikorkeakoulu, syksy 2016

Suvi Viita-aho

VISAMÄKI
Muotoilun ko.
Vaatus

Tekijä	Suvi Viita-aho	Vuosi 2016
Työn nimi	Oppaan asu Museo Milavidan – 1890-luvun yläluokaisen naisen puku	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä suunniteltiin, kaavoitettiin ja valmistettiin 1890-luvun säätyläismuotia henkivä työasu Museo Milavidan oppaalle teemaopastuksia varten. Museo Milavidan jatkuvassa näyttelyssä esitellään Nottbeckien säätyläisperheen elämää, ja teemaopastuksien kertojana toimii talon rouva Olga Nottbeck, jota opas esittää. Asuun kuuluu pusero ja hame. Työn ohjaajana toimi tutkija Katri Pyysalo.

Puvun suunnittelun tueksi tutkittiin sekä aikakauden muotia että Olgan omaa tyyliä. Lähteinä toimivat Tampereen Kaupungin Museopalveluista lainatut muodin historian teokset, Kyllikki Heleniuksen Nottbeck-teokset sekä museoiden kuva-arkistot. Puvun suunnittelussa oli tärkeintä ottaa huomioon käytännöllisen työasun vaatimukset: huollettavuus, puettavuus, liikkuvuus. Asiakkaan aiemmin tilaamassa projektissa toteutettiin lastenhoitaja-asut Nottbeck-näyttelyn teemakierroksia varten. Tästä projektista saatiin kattavaa taustatietoa opinnäytetyön toteuttamiseen.

Lopputuloksena valmistui 1890-luvun säätyläismuotia henkivä työasu museo-oppaalle kokoa 42. Asun osat on helppo pukea päälle ja ne ovat konepesun kestäviä. Asuun toivottiin kummitushenkeä, mutta sitä ei teknisistä ja aikataulullisista syistä lähdetty toteuttamaan. Kummitusteeman toteutus olisi vaatinut laajempaa taustatiedon keräämistä sekä ammattipuvustajan suunnitteluapua.

Avainsanat 1890-luku, museo-opas, muotipuku, työasu, tuotekehitys, kaavoitus, ompelu

Sivut 26 s.

VISAMÄKI

Design

Clothing

Author

Suvi Viita-aho

Year 2016

Subject of Bachelor's thesis

Costume for a guide at Museum Milavida. The 1890's costume for a female member of the gentry.

ABSTRACT

In this final year project an 1890's fashion-like costume was designed, patterned and produced for a museum guide to be worn during theme tours in Museum Milavida. In the continuous exhibition the life of the Nottbeck family is presented and the author of the tours is the lady of the house, Olga Nottbeck performed by a museum guide. The outfit includes a blouse and a skirt. The supervisor of the project was researcher Katri Pyysalo.

The source material for the project includes both 1890's fashion and Olga Nottbeck's persona. The sources are fashion history books, Nottbeck history by Kyllikki Helenius and photography archives of museums. The requirements of a practical working outfit are the priority in the designing process: cleaning, wearability and mobility. The author of the thesis has been involved in designing babysitter costumes for theme tours in Museum Milavida before so she had background information ready when starting this final year project.

The outcome of the thesis was a size 42 uniform inspired by the 1890's fashion for a museum guide. The pieces of the outfit are easy to put on and they are machine washable. The customer hoped a ghost theme for the costume but that was not possible to execute because of the technical and schedule reasons. The execution of the ghost theme would have demanded more extensive background information and supervising from the professional costume designer.

Keywords 1890's, museum guide, uniform, product development, patterning, sewing

Pages 26 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tavoitteet, rajaus, kysymysten asettelu.....	1
1.2	Viitekehys.....	3
2	MENETELMÄT JA TEKNIIKAT.....	4
3	1890-LUVUN NAISTEN MUOTI.....	5
3.1	Hame	5
3.2	Alusvaatteet.....	6
3.3	Jugend-aika.....	7
3.4	Pusero ja hame -yhdistelmä.....	10
3.5	Leningit	12
4	NOTTBECKIEN SUKU	16
4.1	Milavidan aika.....	17
4.2	Olga von Nottbeck, os. von Tobiensen 1860–1898	18
5	SUUNNITTELUPROSESSI	20
6	KAAVOITUS.....	21
7	VALMISTUS	23
8	ARVIOINTI	26
	LÄHTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on suunnitella Museo Milavidan oppaille historiallisenkin, käytännöllinen työasu. Projektin lopputuloksena toteutetaan yksi käyttövalmis puku. Aihe on ajankohtainen, koska Tampereelle avattiin keväällä 2015 Museo Milavida, jonka perusnäyttelyssä esitellään Nottbeckien suvun elämää. Museorakennus on itsessään näyttävä uusbarokkityylinen palatsi, jossa Nottbeckien säätyläisperhe asui 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Jatkossa Milavidassa tullaan vetämään museovieraille teemakierroksia, joiden kertojana toimii talon asukas Olga Nottbeck. Olgan hahmon tarkoituksena on kertoa omasta kuolemastaan, joten puvun tulisi välittää katsojalle kummitushenkeä. Monet ihmiset ovat myös kertoneet havainneensa Milavidassa kummittelua. Olga Nottbeck toimii työasun suunnittelun pohjana.

Toimeksiantaja on Museo Milavida, jonka toiminnasta vastaa Tampereen Kaupungin Museopalvelut. Tein ensimmäisen harjoitteluni Tampereen Museopalveluihin: kahden kuukauden aikana tutustuin laajalti museopalveluiden sekä konservattorien työhön ja toimintaan. Omat kaavoitus- ja ompelutaitoni joutuivat koetukselle, mutta selvisin niistä ja sain osaamisestani positiivista palautetta. Minulta tiedusteltiin jo harjoittelun aikana olisinko kiinnostunut tekemään opinnäytetyöni museopalveluihin. Olen toteuttanut aiemmin Museo Milavidaan kuudelle oppaalle historialliset lastenhoitaja-asut yhteistyössä luokkatoverin kanssa. Tästä johtuen minulla on jo ennestään tietoa aihepiiristä sekä sopivat kaavat Olga-puvun kuositelua varten. Toteutettava puku valmistetaan museolehtori ja opas Sallamari Angerian mitoille.

Työn ohjaajana toimii tutkija Katri Pyysalo, joka vastaa nukke- ja pukumuseon kokoelmista. Olen aina ollut kiinnostunut historiasta ja kulttuurista, joten opinnäytetyö museotyön sekä pukuhistorian parissa on loistava tilaisuus. Hauska sattuma on myös se, että ammattikouluajana suoritin puvustusharjoittelun Taistelu Näsilinnasta 1918 -elokuvan parissa, joka kuvattiin Milavidassa (ent. Näsilinna). Tämä dokumentaarinen elokuva kertoo Näsilinnan verisestä historiasta Suomen sisällissodan aikana, pian Nottbeckien poismuuton jälkeen. Työssä esiintyviä keskeisiä käsitteitä ovat 1890-luku, museo-opas, muotipuku, työasu, tuotekehitys, kaavoitus, ompelu.

1.1 Tavoitteet, rajausta, kysymysten asettelu

Työn ensisijainen tavoite on suunnitella ja valmistaa 1890-luvun säätyläismuotia henkivä työasu Museo Milavidan oppaalle. Puvun tulee olla sekä käyttöympäristönsä että tarkoitukseensa sopivia. Suunnittelun pohjalta toteutetaan yksi käyttövalmis puku. Puku ei saa häiritä museo-oppaan työntekoa. Puvun kaikkien osien tulee olla helposti puettavia ja huollettavia. Puvun tulee tukea oppaan työtä museon esittelyssä ja olla asiakkaita viihdyttävä. Käyttöympäristö edellyttää erityistä paikallishistorian tutkimusta, koska kyseessä on aito vanha asuinrakennus ja sen näyttelyssä esi-

tellään palatsissa asuneen Finlaysonin tehtaanjohtajan perheen elämää. Tampereella sijaitseva Milavida on paikallisesti erityislaatuinen ja harvinainen uusbarokkipalatsi.

Museo-oppaat ovat pääosin naisia, joten työstä rajataan pois miesten vaatteet. Opastukset tapahtuvat sisätiloissa, joten ulkovaatteet jätetään työn ulkopuolelle. Projektin suunnittelutyöhön eivät sisälly kampaukset, korut, meikki, alusvaatteet ja kengät. Ainoastaan näkyvät päällysvaatteet ja mahdollisesti niihin kuuluvat asusteet ovat suunnittelutyön kohteena. Asusteita lähdetään toteuttamaan vain jos museo-oppaan työvälineet niitä vaativat (säilytyspussukka tms.). Koska Nottbeckit tulivat Suomeen Pietarista ja olivat kansainvälistä sukua, heidän kodissaan ja pukeutumisessaan oli selkeät vaikutteet ulkomaisista tyyli-suunnista. He olivat varakkaita ja usalsivat myös näyttää sen, toisin kuin vaatimattomat suomalaiset. Pukujen suunnittelussa ei keskistytä ajan suomalaiseen muotiin, vaan ennen kaikkea kansainvälisiin vaikutteisiin, jotka olivat yleensä Suomea edellä. Työ keskittyy aikakauden vallitsevaan säätyläisnaisten muotiin. Työ sisältää puvun suunnittelun ja kaavoituksen sekä yhden puvun valmistuksen. Työn toteuttamista varten kerätään tarvittavaa aineistoa.

Työn pääkysymys on

”Miten suunnitella ja valmistaa museo-opastukseen työasu, joka henkii 1890-luvun yläluokan naisten muotia?”

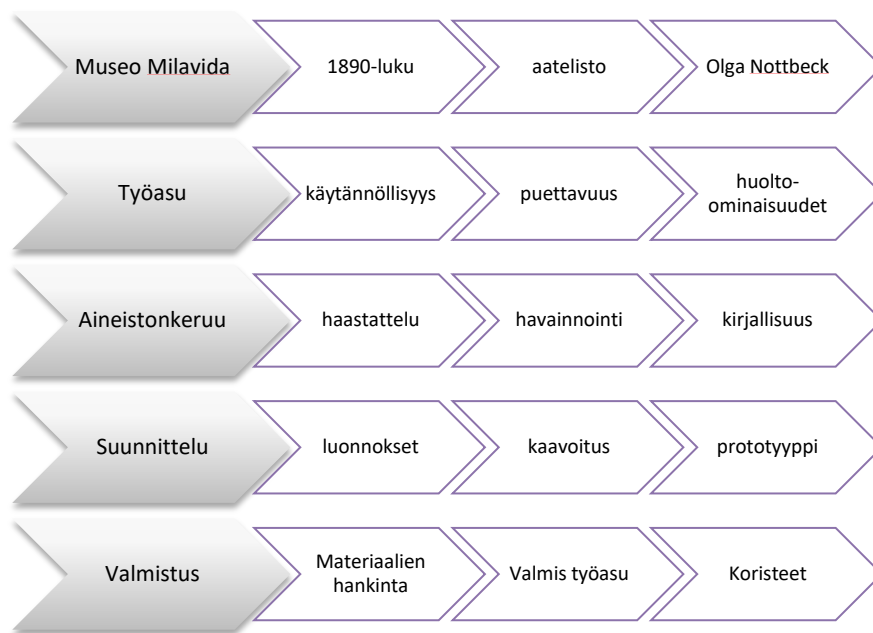
Alakysymyksinä on

”Millainen on 1890-luvun yläluokkaisen naisen puku?”

”Millainen on käytännöllinen työasu?”

”Miten pukuun saadaan kummitushenkeä käytännöllisyydestä tinkimättä?”

1.2 Viitekehys

Kuva 1 Opinnäytetyön etenemistä kuvaava kaavio. (Suvi Viita-aho 2015)

Viitekehys koostuu viidestä pääotsikosta, jotka kuvaavat prosessin etenemistä. Pääotsikoiden sisältö on jaettu kukin kolmeen alaotsikkoon. Näiden kaikkien vaiheiden kautta syntyy työn lopputulos eli historiallisenhenkinen työvaate (kuva 1).

2 MENETELMÄT JA TEKNIIKAT

Tärkeimpänä oppaana projektin aikana toimii Liisa Oilan opinnäytetyö Burgundilaispuku Hämeenlinnan teatterin pukuvuokraamon käyttöön, joka on tehty HAMK:ssa vuonna 2012. Työ on aiheeltaan ja sisällöltään hyvin samankaltainen kuin mihin itse pyrin. Tiedonhankinnan ensisijaisia lähteitä ovat pukuhistoriaa ja Nottbeckien elämää käsittelevä kirjallisuus. Tampereen museopalveluilta löytyy kattavasti alan kirjallisuutta. Kuvalähteet ovat myös olennainen osa pukujen tutkimisessa, ja esimerkiksi Tampereen museopalveluilla sekä monilla ulkomaisilla museoilla on laajat digitaaliset tietokannat. Museoiden esinekokoelmissa on tuhansia tekstiilejä, joten 1890-luvun säätyläispukuihin on mahdollista tutustua konkreettisesti.

Milavidaan keväällä 2015 avautuneessa Nottbeck-näyttelyssä on esillä Nottbeckien perheestä tehty vahanukke-potretti. Nukeille on valmistettu mahdollisimman autenttiset vaatteet. Eräs tekstiilikonservaattori teki runsasta taustatutkimusta pukujen suunnittelun tueksi, joten hänen keräämään aineistoon sekä itse näyttelyyn on hyvä tutustua. Vierailu Milavidassa antaa inspiraatiota projektiin. Museoalan tutkijoilla ja konservaattoreilla on valtavasti tietämystä pukuhistoriasta, joten heidän haastatteleminen tulee olemaan yksi syventävä tiedonkeruumenetelmä. Konservaattorit osaavat kertoa pukujen rakenteista sekä materiaaleista.

Puvun suunnittelu on hyvä aloittaa tutustumalla muotipukuihin kirja-, kuva- ja esinelähteitä hyödyntäen, jotta saa käsityksen aikakauden tyypillisimmistä malleista ja materiaaleista. Ajan hengen tavoittaminen on tärkeää: mitkä seikat tekevät tyypillisen 1890-luvun säätyläispuvun? 1890-luvun muoti ei ollut erityisen koristeellista ja näyttävää, mutta esimerkiksi suuria hihoja esiintyi monissa puvuissa. Tärkeintä eivät ole täysin autenttiset rakenteet ja työstämistekniikat, vaan lopputuloksen välittämä tunnelma museoasiakkaalle, joka ei yleensä ole alan asiantuntija. Rakenteiden ja materiaalien tutkimisesta voi olla apua kaavoitusvaiheessa. Tekstiilikoelman pukuja havainnoimalla pääsee käsiksi pukujen todellisiin mittasuhteisiin ja tyyliin.

Kuvalähteisiin on aina suhtauduttava kriittisesti, koska kuvankäsittelyä ja tilanteiden lavastusta on harjoitettu myös aikana ennen tietokoneita. Luotettavien lähteiden tekemät kirjalliset tutkimukset, esineiden tarkastelu sekä museoalan ihmisten haastattelu ovat luotettavimpia lähteitä. Koska kyseessä on työvaatteen suunnittelu, on tarpeellista haastatella asujen käyttäjiä eli Milavidan oppaita. On tärkeää saada tietoa oppaan työnkuvasta ja sen vaatteille asettamista erityisvaatimuksista: minkälaisia toiveita työntekijöillä on työvaatteidensa suhteen? Museo-opastukset on suunnattu ensisijaisesti aikuisille, joten lapsiryhmien asettamia erityisvaatimuksia ei oteta huomioon. Toivon, että omasta vaatetusalan koulutuksesta, Näsilinnatuntemuksesta, museoalan harjoittelusta sekä pukuhistorian kiinnostuksesta on hyötyä projektin toteuttamisessa.

3 1890-LUVUN NAISTEN MUOTI

Vuosisadan lopun muodissa tapahtui monia muutoksia sekä tyyllillisesti että käytännöllisyyden kannalta. Toisaalta painavat turnyyrit hylättiin, mutta kapeammat hameet ja tiukemmalle kiristetyt korsetit vaikeuttivat liikku- mista. Silti monet naiset aloittivat pyöräilyharrastuksen ja pukeutuivat ke- vyempiin shirtwaist-puseroihin ja kävelypukuihin.

3.1 Hame

Turnyyrit ja vaakadrapeeraukset jäivät pois muodista 1890-luvulla, vaikka ne vielä edellisellä vuosikymmenellä olivat olleet aikakauden symboli. Hameet olivat pidempiä takaa ja runsaammin poimutettuja tai laskostettu- ja. (Laver 2002, 206.)

Hame suoristui edestä ja leveys painottui takaosaan. Hameet kaavoitettiin alaspäin levenevistä kiiloista, ja niistä syntyi kartiomainen muoto (kuva 2). Kaarevareunaiset kiilat muodostivat myös aikakaudelle tyypillisen kel- lomaisen hamemallin, joka oli lantiolta tyköistuva. (Hansen 1957, 146.)

Kuva 2 Hameen pelkistetympi tyyli kehittyi 1880- ja 1890-lukujen vaihteessa. Worthin suunnittelema iltapäiväpuku vuodelta 1889. (metmuseum.org)

”Vapaus merkitsi jotain vain jos siinä oli helppo liikkua.” Yksinkertaisen tyylin siveydestä huolehtivat jäykät vuoritukset sekä runsaat alushameet, jotka kiinnitettiin puseroon. Näin varmistettiin, että asu oli riittävän peittä- vä eikä liian ihoa myötäilevä. Hameiden pituus sekä kapeus lantiolla vai- keuttivat kävelyä. Hameessa liikkuminen saattoi vaatia erilaisten helman

kannakkeiden ja tukien käyttöä. Vuodesta 1894 eteenpäin hameisiin ilmensi enemmän koristeita: röyhelöitä, rusetteja ja pitsejä. (Harris 1995, 103.)

Vaikka turnyyri ei ollut enää muodissa, täyteläinen takamus säilyi silti ihanteena. Kankaista saatiin takamukseen volyymia, kun useita kerroksia tuettua kangasta poimutettiin vyötärönauhan takaosaan. (Harris 1995, 106.)

Hameiden rakenteet ja mittasuhteet hahmottuivat konkreettisesti Haiharan pukumuseon kokoelmiin tutustumalla (kuva 3). Kokoelmassa on runsaasti pukuja 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta, ja monet niistä ovat hyväkuntoisia. Materiaaleja, värejä ja rakenteita tarkastelemalla suunnitteluprosessi oli helpompi aloittaa.

Kuva 3 Hameen vyötärön rakenne museokokoelman puvussa. (Suvi Viita-aho 2016)

3.2 Alusvaatteet

Alushameiden arvokkain materiaali oli silkki. Alusvaatteisiin panostettiin yhä enemmän, niistä tuli koristeellisempia ja niihin käytettiin vähintään yhtä paljon rahaa kuin päällisvaatteisiin (kuva 4). 1890-luvulla alushameet olivat tyylin ja erotiikan symboli: hienon silkin kahina sekä alushameiden hienovarainen vilauttelu kiinnitti ohikulkijan huomion. Hienoimmilla rouvilla saattoi olla jopa kymmenen alushametta päällekkäin. Korsetit kiristettiin entistä tiukemmalle, ja ne ulotettiin muokkaamaan myös lantiota ja takamusta tiimalasiefektin saavuttamiseksi. Myös korsettien ulkonäköön panostettiin, koristeelliset ja värikkäät korsetit puettiin alusmekon päälle. Vuodesta 1897 eteenpäin korsetti pidentyi edestä ja loi litteävatsaisen profiilin. Vuodesta 1899 eteenpäin itsenäiset naiset siirtyivät kevyempään korsettiin. Tällainen malli oli lyhempi, joustavampi ja mukavampi. (Harris 1995, 106.)

Kuva 4 Alushame noin vuodelta 1895 - 1898. (metmuseum.org)

3.3 Jugend-aika

Jugend-aika eli La Belle Epoque sijoittuu vuosiin 1890–1914 ja tarkoittaa käännettynä kaunista aikaa. Vuosisadan vaihde oli haute couturen aikaa, jota on verrattu Ranskan vallankumouksia edeltäneisiin ylellisiin aikoihin. Vallankumousten jälkeen myös muoti muuttui ratkaisevasti. Vuonna 1895 kuollut huippusuunnittelija Charles Worth oli aikakauden seuratuimpia muodin määrittelijöitä. (Kopisto 1991, 132.)

Aikakaudella vaatteita valmistettiin niin pariisilaisissa muotitaloissa, tavaratalo-ompelimoissa sekä edelleen arvossa olevien, edullisempien kotiompielijattarien ateljeissa. Vuosisadan tyypillisimpiä koristeluita olivat erilaiset kirjailut, ja 1800-luvun muotilehdet olivat täynnä kirjontaohjeita (kuva 5). Tehdastuotanto vähensi käsityötaitoa, mutta lehdet painottivat sen olevan edelleen tärkeä taito jokaiselle naiselle. (Kopisto 1991, 135.)

Kuva 5 Kirjailtu hiha museokokoelman pellavapuserossa. (Suvi Viita-aho 2016)

Kuva 6 Esimerkki 1890-luvun korsetista. (philamuseum.org)

Turnyyriakauden jäykkäryhtisyys pysyi muodissa: korsetti pidentyi lantiota muokkaavaksi, plansetti painoi vatsan taaksepäin ja yläosa korosti korkeaa povea (kuva 6). Vuosikymmenen edetessä synti ihanne jugendhenkisestä S-siluetista, jossa yläruumis työntyi eteenpäin ja alaruumis taaksepäin. Päiväpuvuissa suosittiin äärimmäisen korkeita kauluksia mutta iltapuvut saattoivat olla hyvinkin avarapänteisiä. Urheilun ja erityisesti pyöräilyn yleistyessä syntyi naisten keskuudessa tarve saada vaatteita, joissa pystyisi liikkumaan. Herrojen tyylistä lainattiin esimerkiksi kaulukset ja asusteet, ja lopulta syntyi 3-osainen naisten kävelypuku (kuva 7). Kyseinen asu edusti myös valmisvaateteollisuuden alkua. Miesten muodin

vaikutteista johtuen naisten puvun miehusta laskeutui nyt pehmeämmin. Miehestään kerättiin paljon erilaisia koristeluja: pitsejä, nappirivejä, nauhoja ja rusetteja. Uusrokokoon aikana vuonna 1851 syntynyt uudistusliike kehitti mullistavia ja korsetista vapaita reformipukuja. Amalia Bloomerinkin kehittelemät pussimaiset haaremi housut, bloomersit, kokivat uuden tulemisen 1890-luvulla, jolloin niitä alettiin käyttää erityisesti pyöräilypuvuissa. Korsetin epäterveellisyydestä puhuttiin jopa lääkäripiireissä, mutta valtaosa muodikkaista naisista halusi itse jatkaa sen käyttöä. (Hansen 1957, 146.)

Kuva 7 Worthin kolmiosainen kävelypuku vuodelta 1889. (metmuseum.org)

Vyötärön haluttiin näyttävän äärimmäisen kapealta. Lantiolta alaspäin levenevät helmat sekä massiiviset hihan poimutukset loivat mielikuvan amppaisvyötäröstä. 1890-luvulla ihailtiin erityisesti ranskalaisen suunnittelijan Worthin luomuksia, jotka olivat täynnä luksusta. Worth käytti puvuisaan näyttäviä silkkejä, sametteja, satiineja sekä runsaita kirjailuja. Worthin vastapainoksi syntyi erilaisia uudistusliikkeitä ja reformipukuja, joissa ihailtiin miesten pukeutumisen yksinkertaisuutta, käytännöllisyyttä ja jopa korsetin poistamista. Ikoninen tyyli, Gibson girl, syntyi Charles Dana Gibsonin kehittelemästä yksinkertaisen hameen ja shirtwaist-puseron yhdistelmästä. Tällainen tyyli mahdollisti myös työssäkäyvien sekä vähemmän varakkaiden naisten olla chic kuten eliitti. Naisten monipuolistuva elämäntyyli, johon kuului niin koulutusta, urheilua kuin naisten kesken järjestettäviä teekutsuja, loivat uusia pukutyppejä. 1890-luvulla tulivat muotiin erityiset valmistujaispuvut, tea gown -päiväkutsuleningit, kävelypuvut sekä pyöräilyasut. Vuosikymmenen loppua kohden ihailtiin yhä runsaampaa povea, joka saatiin aikaan S-kurvi-korsetilla ja erilaisilla laskoksilla. Täl-

laisesta miehustasta käytettiin termejä chest-ou ja mono-bosom. Vuodesta 1897 eteenpäin ylisuuret hihat poistuivat muodista ja hihat alkoivat kaventua, mutta usein kapean hihan päällä oli lyhyt uloke, erillinen päällishiha. (Blum 1974, 227.)

Vuosikymmenen tärkeimmät keksinnöt naisten kannalta olivat polkupyörä sekä shirtwaist-pusero. Näillä oli valtaisa vaikutus sekä naisten fyysiseen että taloudelliseen asemaan. Naiset saivat urheilla ja myös liikkua vapaammin ulkona sekä pystyivät ostamaan tyylikkäitä ja muodin hyväksymiä valmisvaatteita. Naisten oikeuksien puolesta taisteleminen kasvatti suosiotaan ja esikuvana oli itsenäinen modern girl. Ompelukoneiden käyttö yleisty, erilaisia kaavoja oli mahdollista hankkia ja siten valmistaa muotivaatteita itse. Vuosikymmentä kutsuttiin myös termillä Gay Nineties, jolla viitataan rohkeisiin väreihin ja materiaalien yhdistelmiin. The era of opulence viittaa aikakauden vaurauteen, koristeellisuuteen ja ylenpalttisuuteen. Muodissa suosittiin pitsejä, sametteja, brokadeja sekä kirjailtuja kankaita. (Harris 1995, 102.)

3.4 Pusero ja hame -yhdistelmä

Pusero ja hame -yhdistelmä nousi kokoleninkien kilpailijaksi käytännöllisyydellään ja monipuolisuudellaan. Naisihanne oli suora ja ryhdikäs sekä kookas ja muodokas. Kaulukset olivat korkeita ja hiukset oli kammattu ylös jolloin hoikka kaula korostui. Hame oli koruton, mutta takana oli poimutuksia tai laskoksia. Yläosa oli edestä pidempi ja ulottui vyötärönauhan päälle. Puvun keskietu- ja keskitakalinja oli muotoiltu V-nipukaksi, ja päälle tuli vielä samaa linjaa noudatteleva vyö liitoskohdan piilottamiseksi. Puseron etumus oli koristeellinen ja yleensä siihen kaavoitettiin erillinen olkakaarroke. Yläosa vuoritettiin ja tuettiin luilla. Vuoriin ommeltiin huomaamaton hakaskiinnitys. Materiaaleina käytettiin silkkiä, ripsiä, moireeta, taftia, samettia, verkkaa ja pellavaa. Väreinä suosittiin vihreän, sinisen ja lilan sävyjä sekä mustaa lisäefektinä. Iltapuvuissa käytettiin lämpimän vaaleita sävyjä. Vuosisadan lopussa jugend-tyyli muutti muotia valuvan pehmeäksi ja taivutti naisen S-kaarelle. Hameen malli oli sateenvarjomainen ja niihin lisättiin polvesta aukeavia laskoskiiloja. (Kopisto 1991, 136.)

Puseron etumus soljui vapaasti rinnan yli, vaikka alla oli tiukka korsetti. Vuosisadan vaihteessa materiaaleina käytettiin kreppiä, musliinia, tylliä, sifonkia, pitsiä ja voileeta. Ohuen päälliskankaan alle laitettiin erivärinen vuori – näin luotiin uusia hienostuneita värisävyjä ja efektejä. Pastellinsävyt, luonnonvalkoinen, ruusunpunainen, oljenkeltainen, hortensia-lila, niilinvihreä sekä automobiiliruskea olivat aikansa trendisävyjä. Reformipuvut (Libertyn puvut) olivat aikansa radikaaleja pukumalleja, joissa oli väljä leikkaus, kohotettu vyötärö sekä prinsessaleikkaus. Näiden vaikutuksesta alettiin suosia myös väljempiä korsetteja sekä empirelinjaisia iltapukuja. (Kopisto 1991, 137.)

Erillisen puseron ja hameen käyttö kasvatti vyön suosiota, koska sillä saatiin ylä- ja alaosan liitoskohta peitettyä. Koristeellisilla vöillä koottiin pu-

vun runsaus ja saatiin aikaan ampieisvyötärö. Yläosan kiinnitys oli joko sivu- tai takasaumassa. Koristeet peittivät lähes koko yläosan. Shirtwaist-puserot kapinoivat rimpsuja ja hepeneitä vastaan, niissä koristeina oli useimmiten vain laskoksia (kuva 9). Gibson girlissä ruumiillistui vuosikymmenen moderni, yksinkertainen tyyli. Vuosikymmenen alussa hihan linja oli vielä tiukka ja hillitty. Turnyyrin jäädessä pois 1890-luvulla pukeutumisen runsauden painopiste vaihtui takamuksesta hihaan. Tuloksena syntyivät erityisesti vuosina 1893–96 suosiossa olleet ylisuuret hihat, jotka vaativat tuekseen jäykkää musliinivuorikangasta, spiraaliluuta sekä untuvatäytettä (kuva 8). Vuodesta 1897 eteenpäin hiha kapeni jälleen, mutta olalle kerrostettiin erillinen olkakaarroke, joka koristeltiin röyhelöin. Kaulukset ja rannekkeet olivat usein irrallisia, joten ne olivat edullinen ja tyylikäs tapa stailata pukeutumista. (Harris 1995, 104.)

Kuva 8 Kookkaat hihat olivat muotia 1890-luvun puolivälissä. (metmuseum.org)

Kuva 9 Shirtwaist-pusero 1890-luvulta. (blog.fidmmuseum.org)

Vuosina 1897–98 kaulukset olivat korkeimmillaan, sivulta ne saattoivat ylettyä poskiin ja korvanlehtiin asti. Kaulukset tuettiin metalliluilla. 1895 eteenpäin puseroiden miehustan runsaus lisääntyi ja loi eräänlaisen ”pu-luefektin”. Vuosikymmenen lopussa yleistyvät peek-a-boo -puserot, jotka valmistettiin ohuista ja pitsisistä kankaista. Termin mukaisesti puseron materiaalit olivat läpikuultavia, ja pitsin reiät paljastivat jopa ihoa. Efekti oli aikanaan shokeeraava ja keskustelua herättävä. (Harris 1995, 105.)

3.5 Leningit

Vuosikymmenellä nähtiin vastakohtia, prinsessamekkoja ja miesten muodista inspiraationsa saaneita naistenpukuja. Naistenpuku oli työssäkäyvien ilo ja helpotus. Pellavaa ja villaa käytettiin yleisesti. 1800-luvun alun pukuun verrattuna The new empire dress oli käytännöllinen mutta edelleen muodikas ja kaunis puku. Puvuissa käytettiin pehmeää kreppiä, silkkiä, pitsiä sekä läpikuultavia materiaaleja. Alusmekoissa käytettiin silkkiä, puuvillaa ja ohutta villaa. Uutuutena ihastuttivat ja shokeerasivat valkoiset pitsimekot eli lingerie-puvut. Pitsiä alettiin valmistaa teollisesti, joten se oli kaikkien saatavilla edullisen hinnan ansiosta. (Harris 1995, 105.)

Kaulukset olivat korkeita ja niitä koristivat esimerkiksi poimutukset ja ru-setit. Pitsin käyttö yleistyi, monet ilta-puvut olivat jopa kokonaan pitsisiä. Päiväpuserot olivat yksinkertaisten hameiden tasapainoksi koristeellisia. (Laver 2002, 206.)

1880-luvulle tyypilliset materiaalien, tekstuurien ja värien vahvat kontrastit pehmenivät 1890-luvulla. Vuosikymmenen tyypilliset värisävyt olivat kylmiä ja syviä. (The Gallery of English Costume 1953, 3.)

Vaikka näyttävät hihat olivat yksi vuosikymmenen muodin keskipisteitä, nähtiin iltapuvuissa myös hihattomia malleja. Puvut nyöritettiin takaa ja niissä oli usein matala pääntie, joka oli myös shokeeraava. Vuodesta 1897 eteenpäin nähtiin paljon läpikuultavia päällyspukuja, joiden miehustaan kirjailtiin helmiä ja paljetteja, ja puvun alle laitettiin yksinkertainen alusmekko. Aiempiin vuosikymmeniin verrattuna kevyet kankaat kasvattivat suosiotaan: naiset arvostivat niiden tuomaa mukavuutta ja liikkuvuuden helppoutta, toisin sanoen niiden tuomaa vapautta. Kuten korseteista luopumista, myös ohuita kankaita pidettiin lääkäripiireissä hengenvaarallisina. Vuosikymmenen alussa suosittiin vielä kirkkaita värejä, mutta vuosikymmenen lopulla siirryttiin yksivärisyyteen, pastelleihin ja pehmeisiin sävyihin (kuvat 10, 11). (Harris 1995, 106.)

Kuva 10 Hempeä iltapäiväpuku on koristeltu ruusukuvioisella sifongilla sekä pitsiröyhelöillä. (metmuseum.org)

Kuva 11 Iltapuku noin vuodelta 1890. (metmuseum.org)

Kuva 12 Charles Worthin suunnittelema teekutsupuku 1890-luvulta. (kent.pastperfekt-online.com)

1890-luvun yläluokkaisen naisen puku – Oppaiden asut Museo Milavidaan

Teekutsupuvut olivat pehmeitä ja hulmuavia, mutta efekti oli vain silmänlumetta. Puvut eivät olleet mukavia käyttää, koska niiden yläosa oli tiimalasiprofiilin saavuttamiseksi tuettu luilla (kuva 12). Näin puvut muokkasivat vartaloa vaikka ei pukisi korsettia. Pukujen päällä käytettiin usein painavia, maahan asti ulottuvia keeppejä tai viittoja, jotka olivat helmin ja pitsein koristeltuja (kuva 13). Vuosina 1898–99 suosittiin koristeellisia boleroita. Myös koristeelliset olkihatut olivat haluttuja; ne kuorrutettiin sulilla, kukilla, hedelmillä, pitseillä sekä nauhoilla. (Harris 1995, 107.)

Kuva 13 Worthin suunnittelema hartiakeeppi 1890-luvulta. (rijksmuseum.nl)

4 NOTTBECKIEN SUKU

Nottbeck-suku on lähtöisin Saksasta. Nottbeckit vaikuttivat sekä Tallinnassa että Pietarissa. Pietarissa asuvan sukuhaaran jäsenet edustivat venäläistä aatelistoa. Viidennen polven tallinnalainen liikemies ja kunniaporvari Carl Samuel Nottbeck (1779 – 1847) perusti vaimoineen perheen Pietariin, jossa heidän poikansa Carl ja Wilhelm saivat suomalaisen aatelistarvon vuonna 1855. (Helenius 2012, 25.)

Skotlantilainen James Finlayson oli perustanut Tampereelle puuvillatehtaan vuonna 1828. Tehdas oli aiemmin valmistanut kehuukoneita. Finlaysonilla ei ollut perijää tehtaalleen, joten hän päätti myydä omaisuutensa. Liikemiehet Georg Adolf Rauch sekä Carl Samuel Nottbeck kiinnostuivat Suomessa sijaitsevasta sijoituskohteesta. Kaupat tehtiin maaliskuussa 1836. Finlaysonin uudet omistajat eivät vierailleen ennen kaupantekoa kertaakaan Tampereella, ja jäivät omistajuuden siirryttyä edelleen Pietariin asumaan. (Helenius 2012, 14.)

Finlaysonin tehtaan toimintaa lähdettiin kehittämään ja kasvattamaan systemaattisesti. James Finlaysonin ystävä, saksalainen liikemies Ferdinand Uhde oli halukas muuttamaan Tampereelle, joten hänet nimitettiin tehtaanjohtajaksi juuri perustettuun yhtiöön, joka kantoi aluksi nimeä Finlayson de Companie. (Helenius 2012, 18.)

Carl Samuel Nottbeck kuolee 1847, ja hänen poikansa Wilhelm ottaa haltuunsa yhtiön pääosakkaan roolin. Ferdinand Uhde luovuttaa kahdenkymmenenkolmen johtajuusvuotensa jälkeen paikkansa Wilhelmille. Tänä aikana Finlayson & Co:sta on kasvanut koko Suomen suurin ja modernein tehdas. Samalla myös Tampereen kaupunkia on modernisoitu rakentamalla esimerkiksi rautatieverkostoa sekä sähkö- ja puhelinlinjat. (Helenius 2012, 21.)

Carl Samuel Nottbeckin toiseksi vanhin poika Wilhelm muuttaa Tampereelle ja aloittaa tehtaan johdossa. Hänen isoveljensä, Pietarissa asuva Carl vastaa tehtaan edustajana myynnistä. (Helenius 2012, 26.)

Wilhelm von Nottbeck avioituu kreivitär Constance Marie Elise von Mengdenin kanssa vuonna 1847. Constancen suku on saksalaisperäistä korkeinta aatelia. Nuori Constance toimi seuraneitinä suuriruhtinattarelle tsaarin hovissa Pietarissa. (Helenius 2012, 27.)

Wilhelmille ja Constancelle remontoidaan Tampereen kodiksi näyttävä, herraskartanotyylinen huvila. Sekä Wilhelminkin äiti että vaimo kuuluivat vanhoihin arvostettuihin aatelissukuihin, joilla oli läheiset suhteet keisarliseen hoviin. Ylhäisökodissa vierailivat aikoinaan niin suuriruhtinas Nikolai Nikolajevits kuin keisari Aleksanteri II. Nottbeckien perheeseen syntyy seitsemän poikaa, jotka kasvatetaan tehtaan johtajuuteen (Helenius 2012, 32.)

Patruuna Wilhelm von Nottbeck johtaa Finlaysonin tehdasta maineikkaasti kolmen vuosikymmenen ajan. Hän oli aikanaan yksi Suomen rikkaimmis-

ta miehistä. Vaikka Nottbeckien perhe eli ylellisesti, he huolehtivat avokäsitsestä myös työntekijöistään. Wilhelm menehtyy vuonna 1890, ja hänet haudataan suvun omalle hautausmaalle Tampereen Lielahden. (Helenius 2012, 59.)

4.1 Milavidan aika

Wilhelmin perintönä on 2000 työntekijää työllistävä tehdas. Wilhelmin pojista neljänneksi vanhin, vuonna 1858 syntynyt Peter Burchard von Nottbeck aloittaa tehtaan johdossa yhdessä kolmen veljensä kanssa. Peter ottaa vaimokseen Olga Karoliina von Tobiensenin. Perhe asui aluksi vanhassa puuhuvilassa, ensimmäisessä Milavidassa Mustanlahden kallion etelärinteessä. Rakenteilla oli uusi, arkkitehti Karl August Wreden suunnittelema kivipalatsi, jonka oli tarkoitus valmistua kesällä 1898. (Helenius 2012, 89.)

Vuosina 1895 ja 1897 syntyivät ensimmäiset kaksi lasta, Iris ja Andrée. Milavidan rakennustöiden aikataulu venyi, ja kevättalvella 1898 Nottbeckien perhe päätti matkustaa saksalaiseen kylpyläkaupunkiin Baden-Badeniin. Olga oli raskaana. Olga synnytti lokakuun 20. päivänä kaksoset, mutta menehtyi itse pian synnytyksen jälkeen, vain 37-vuotiaana. Kaksoset saivat nimekseen Olga Sibylle ja Alfred. Peter palasi lapsineen Suomeen, jossa hänen vaimonsa Olga haudattiin suvun hautausmaalle. Nottbeckien lapset muuttivat sukulaisten kanssa Ranskaan, mutta isä Peter jäi Tampereelle seuraamaan Milavidan palatsin valmistumista. Vieraillessaan perheensä luona Pariisissa Peter sairastui umpisuolentulehdukseen ja kuoli leikkauksen jälkeen sairaalassa 28.5.1899. Myös Peter haudattiin Lielahden sukuhautaan. (Helenius 2012, 91.)

Orvoiksi jääneet 3-vuotias Iris, 2-vuotias Andrée sekä puolivuotiaat Alfred ja Olga perivät vastavalmistuneen Milavidan (kuva 14). Lasten viralliseksi huoltajaksi nimitettiin Peterin veli Edvard. Jo Baden-Badenin matkalle palkattu lastenhoitaja Rosa Härkönen vastasi käytännössä pienten perillisten hoidosta. Lapset asuivat kesän linnassa palvelijoiden kanssa, mutta syksyllä he matkustivat sukulaisten kanssa ulkomaille. Kuuden vuoden ajan Milavida on lähes tyhjiään, ja vuonna 1905 Edvard von Nottbeck myy kartanon Tampereen kaupungille. (Helenius 2004, 135.)

Kuva 14 Milavidan palatsi vuonna 2016 (museomilavida.fi)

4.2 Olga von Nottbeck, os. von Tobiensen 1860–1898

Olga opiskeli taidetta ensin Helsingissä Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulussa ja 1880-luvun alussa kaksi vuotta Pariisissa. Olga oli muodikas ja tyylikäs, mutta silti vaatimaton. Hänen olemuksensa henki pehmeyttä ja eteerisyyttä (kuva 15). Milavidan Nottbeck -näyttelyä varten on valmistettu Olga esittävä vahanukke, jolle on suunniteltu Olgan tyyliä henkivä puku. Hahmon tyylin on ajateltu sijoittuvan Milavidan rakennusvuosille. Museossa myydään myös Olga-paperinukkeja, joissa kuvataan Olgan tyyliä vuosien 1897–98 mukaisesti, Olgan ollessa 37-vuotias. (Katri Pyysalo, henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2016)

Kuva 15 Olga von Nottbeck. (Vapriikin kuva-arkisto)

5 SUUNNITTELUPROSESSI

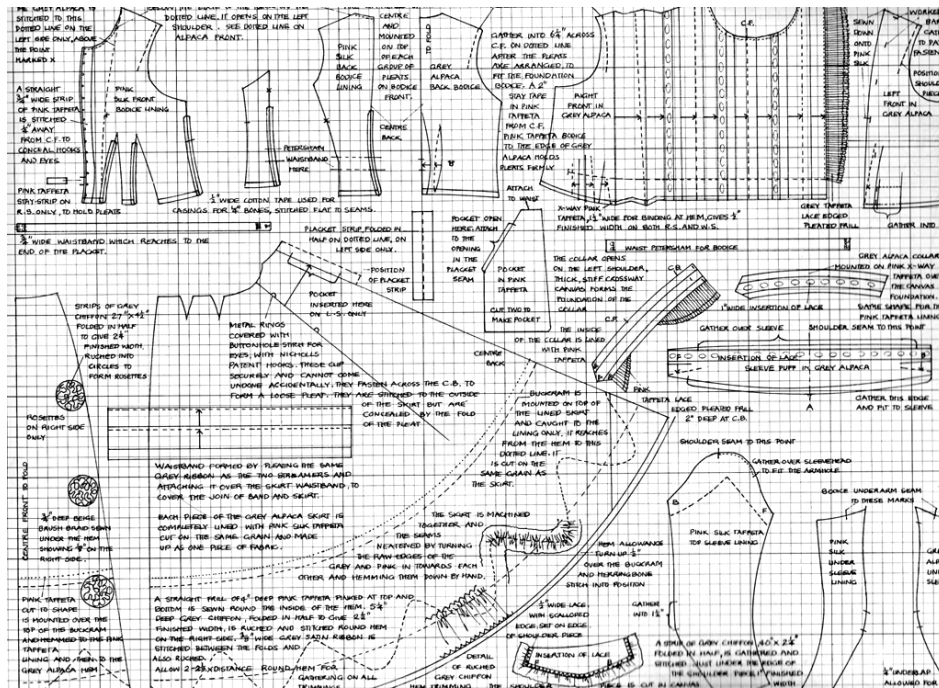
Museo-oppaan työasun suunnittelussa on tärkeintä ottaa huomioon puettavuus, liikkuvuus sekä huollettavuus. Oppaan on kyettävä pukemaan asu itse helposti ja nopeasti ilman, että roolia varten tehty ehostus kärsii. Milavidan palatsi on kolmikerroksinen, joten ahtaissa portaissa liikkuminen tulee onnistua Olga-puvun kanssa. Puvun laahuksen pituudessa tulee ottaa huomioon liikkuminen ison opasryhmän kanssa. Puku ei saa olla liian tiukka ja hiostava, jotta opas pystyy kulkemaan ja puhumaan sitä käyttäessään. Puku koostuu irrallisesta ylä- ja alaosasta, ja ainakin yläosan tulisi olla konepestävä. Materiaalien ja rakenteiden valinnassa mukavuus ja kestävyys ovat ensisijaisen tärkeitä. Materiaalien tulee kestää konepesua ja niiden olisi hyvä olla rypistymättömiä. Yläosaan kannattaa valita luonnonmateriaaleja, jotka ovat päällä miellyttävän hengittäviä. Vaikka työasun tulee olla ennen kaikkea käyttökelpoinen ja kestävä, yksityiskohtiin on hyvä panostaa, koska puku tulee lähelle katsojaa. Runsas koristelu tekee asusta asiakkaita viihdyttävän.

Asiakkaan toiveena oli erillinen pusero ja hame. Pusero valmistetaan hamekangasta kevyemmästä materiaalista, ja sen tulee olla konepestävä. Vaikka 1890-luvun puseroiden kiinnitys oli yleensä sivu- tai takasaumassa, ei se työasun puettavuuden kannalta ole järkevää, joten nappikiinnitys tulee eteen. Kun puseron materiaali on riittävän peittävää, ei vuoritusta kannata tehdä, jotta lopputulos olisi mahdollisimman kevyt ja hengittävä. Hameessa on vetoketjukiinnitys takana, ja sen alle tulee erillinen volyymia tuova alushame. Hameessa saa olla pienimuotoinen laahus, jonka kanssa pystyy kuitenkin kävelemään vaivattomasti Milavidan ahtaissa portaissa ja käytävissä ison opasryhmän kanssa. Alushame valmistetaan yksinkertaisesta puuvillakankaasta, ja siihen ommellaan tarvittava määrä kohottavia röyhelöitä. Alushameeseen tulee nyörikiinnitys. Asiakas toivoi erityisesti puseroon näyttävyyttä ja koristeellisuutta, joita toteutetaan erilaisin pitssein, röyhelöin ja nauhoin. Asuun toivottiin myös jonkinlaista kummitushenkeä, jota ideoitiin yhdessä asiakkaan kanssa. Tätä tyyliä saa asuun haaleilla ja nuhjuisilla, jopa hieman synkillä värivalinnoilla, esimerkiksi harmaan ja vihertävän sävyillä. Myös kahisevat materiaalit kuten taftit tuovat pukuun luonnetta. Nuhjuisuutta voidaan toteuttaa materiaaleja käsittelemällä esimerkiksi kulutuksen ja värjäyksen avulla. Erilaiset tyllit ja pitsit tuovat asuun toivottua näyttävyyttä. Kummitustyylin luomisesta keskusteltiin myös teatteripuvustajien kanssa, mutta ideoita helposti toteutettaviin ja konepesun kestäviin menetelmiin ei nopealla aikataululla valitettavasti keksitty. Oppaalle tehtävä dramaattinen meikki ja kampausta tehostavat kokonaisuutta, vaikka selkeää kummitustyyliä ei puvussa olisikaan.

1890-luvun siluetti on edeltäviin vuosikymmeniin verrattuna melko yksinkertainen. Jotta työasusta tulee käytännöllinen, ei puku voi olla kovin suuri tai epämukava käyttää. Suunnittelussa keskitytään ennen kaikkea väreihin ja koristeisiin. Oma suunnitteluprosessini etenee inspiraatiokuvia keräämällä sekä konkreettisen prototyypin avulla ideoiden. Koska puvun koristeet ovat pääosassa, pystyin aloittamaan suunnittelun prototyypin kaavoi-
tuksesta.

6 KAAVOITUS

Kaavoitukseen hain ohjeistusta kirjasta *Patterns of Fashion 2 - English-women's dresses and their construction c. 1860 – 1940* (kuvat 16, 17). Aiemmassa projektissa tehdessäni oppaille lastenhoitaja-asuja käytin saksalaisen järjestelmän peruskaavaa 42 neljän senttimetrin väljyydellä. Minulla oli valmiina istuvan puseron kaava Sallamari Angerialle, joten kuosittelu oli helppo aloittaa sen pohjalta. Siirsin puseron muotolaskoksen vyötärölle ja lisäsin muutaman pitkittäislaskoksen koristeeksi. Laskosten väliin on helppo ommella poimutettuja pitsinauhoja. Kaavoitin puseroon tiukan pystykauluksen, puseron takakappale on peruskaavan mukainen. Hihaan käytin kaksiosaisen hihan kaavaa, johon lisäsin poimutusta olalle. Hihan linja muutettiin aikakauden mukaiseksi, eli hiha asettuu kaarelle ja kädet näin taipuvat eteenpäin. Hiha on istuvuudeltaan aikakauden tyyliä väljempi, jotta opas pystyy liikuttamaan käsiään vaivattomasti. Hameen kuosittelu aloitettiin peruskaavasta 42 neljän senttimetrin väljyydellä. Hame koostuu kolmesta kappaleesta, etukappale on a-linjainen, takakappale on reilusti kellotettu, ja vyötäröä poimutetaan reilusti. Hameen helma pitenee takaosassa laahukseksi. Sekä kauluksen että hihansuiden reunaan on tarkoitus lisätä pitsiröyhelöt, ja puseron miehustaan ommellaan erilaisia koristenauhoja. Hame saa olla pelkistetympi, mutta istuvuuden varmistamiseksi valmistetaan hamekankaasta säädettävä rusettivyö. Ommeltu sovituspuku istui hyvin oppaalle, eikä kaavoihin ollut tarvetta tehdä suuria muutoksia. Ainoastaan kaulan ja rinnan ympäryksen mittaan lisättiin yksi senttimetri, ja hameen laahusta lyhennettiin kymmenen senttimetriä.

Kuva 16 Iltapäiväpuvun kaavat (Patterns of Fashion 2 s.49)

15A

Kuva 17 Iltapäiväpuku vuodelta 1898. (Patterns of Fashion 2 s.48)

7 VALMISTUS

Puseron materiaaliksi valittiin luonnonvalkoinen viskoosi ja hameeseen valittiin lyijynharmaa polyesteritafti. Valkoisen ja harmaan yhdistelmä tuo asuun kaivattua pölyisyyttä ja viitteellistä kummitushenkeä. Alushameen materiaalina toimii valkoinen satiinisidoksinen lakanapuvilla. Vaikka puseron materiaali on läpikuultavaa, on oppaan mukavampi käyttää omaa aluspaitaa, eikä vuoritusta ole tarvetta laittaa. Erillisistä aluspaitaa käyttämällä Olga-puseron pesuväli harvenee, eikä pusero kulu niin nopeasti. Myös puseroon laitettavat koristelut peittävät miehustan. Puseron ja alushameen kankaat pestiin ennen leikkaamista kutistumisen varalta.

Puvun ompeluun käytettiin kotikonetta, joten huolittelut tehtiin siksak-ompeleella. Puvun valmistus aloitettiin silittämällä liimatukikankaat kaulukseen, napituksen alavaraan sekä hameen vyötärönauhaan. Puseron koristelaskokset silitettiin ja aputikattiin sekä ommeltiin muotolaskokset puseron takakappaleeseen ja hameeseen. Puseron olka- ja sivusaumat ommeltiin yhteen. Hiha poimutettiin pyöriölle poimulankojen avulla. Kaulus ommeltiin pääntielle ja napitusalarat pussiin. Puseroon valittiin helmiäispinnoitetut kantanapit. Puseron hihansuut ja helma päärmättiin. Puseron koristeluun hankittiin sekä uusia pitsejä että vanhoja pitsejä museopalveluiden käyttökokoelmasta. Puseroon valitut pitsinauhat tikattiin kootuun puseroon. Hameen etu- ja takakappaleet ommeltiin yhteen ja takakappale poimutettiin poimulankojen avulla. Hame ommeltiin vyötärönauhaan ja spiraalivetoketju tikattiin keskitakasaumaan. Hameen helma huoliteltiin lyijynharmaalla satiivinonauhalla. Hameeseen ommeltiin erillinen rusettinauha hamekankaasta. Alushame poimutettiin kahdesta 1,5 metrin levyisestä kaitaleesta ja helma kiinnitettiin vyötärönauhaan, johon pujotettiin kiinnitystä varten nauha. Volyymiin lisäämiseksi helmaan ommeltiin vielä toinen poimutettu röyhelö.

Valmiin puvun tunnistaa 1890-luvun tyyliseksi ryhdikkästä siluetista, värimaailmasta sekä runsaskoristeisen puseron ja yksinkertaisen hameen yhdistelmästä (kuvat 18, 19). Aikakauden muodin piirteitä ja valmistustapoja ei noudatettu erityisen tarkasti, koska tavoitteena oli luoda yksinkertainen ja helppokäyttöinen oppaan työasu, joka olisi kuitenkin asiakkaita viihdyttävä.

Puvun osat ovat helppohoitoisia ja konepestäviä. Pusero tulee pestä 40 asteessa ja silittää 100 asteen lämmöllä. Pesupussin käyttö on suositeltavaa, jotta koristepitsit eivät rispaannu. Pusero ei sovellu rumpukuivaukseen, eikä kestä voimakasta linkousta. Viskoosi on rypistyvä materiaali, joten pusero kannattaa säilyttää väljästi henkarilla. Hame tulee pestä 30 asteessa ja silittää 100 asteen lämmöllä. Hame ei sovellu rumpukuivaukseen. Alushameen materiaali kestää 95 asteen pesun, mutta 60 astetta on varmasti riittävä pesulämpötila. Alushame kestää normaalin rumpukuivauksen. Silitys tehdään 200 asteen lämmöllä.

Kuva 18 Valmis puku Sallamari Angerian päällä. (Suvi Viita-aho 2016)

Kuva 19 Puseron pitsikoristeluita. (Suvi Viita-aho 2016)

8 ARVIOINTI

Opinnäytetyön aihe oli mielenkiintoinen, koska sekä historia että museo-maailma kiinnostavat minua. Harjoittelu Tampereen Kaupungin Museo-palveluissa osoitti, kuinka paljon erilaisia ompelutöitä ala tarjoaa. Sekä näyttelyitä että museoesineiden ylläpitoa varten tarvitaan laajaa ompeluosaamista. Oli hienoa päästä testaamaan omia taitojaan ja ideoida oppaan puku, joka tulisi yleisön nähtäville. Milavidan museon ainutlaatuinen miljöö sekä Nottbeckin tarinaa käsittelevä näyttely tarjoaa autenttiset ja näyttävät puitteet teemakierroksille.

Historiallisten pukujen kaavoituskokemukseni rajoittuu yhteen harjoittelujaksoon. Syksyllä 2015 toteutettu työelämäprojekti toimi hyvänä käytännön harjoituksena, kun toteutin luokkatoverin kanssa lastenhoitaja-asut Milavidan oppaille. Siksi opinnäytetyötä aloittaessani toimeksiannon tyyli, teema sekä asiakkaana toimivat oppaat olivat jo tuttuja. Sain toteuttaa projektia melko itsenäisesti, mikä oli ajoittain stressaavaa. Pidän enemmän ryhmässä työskentelystä, ja yksin tekemisessä isoimmat haasteet tulevat epävarmuudesta, aikatauluttamisesta sekä motivaation löytämisestä.

Taustatutkimuksen tekeminen oli helppo aloittaa, koska sain työn ohjaajalta pätevät kirjalliset lähdeaineistot käyttööni. Olen seurannut monia 1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen sijoittuvia tv-sarjoja, joten aikakauden tyyli oli minulle jokseenkin tuttua. Työn pääkysymyksenä oli löytää vastaus siihen, miten suunnitella ja valmistaa helppokäyttöinen työasu, joka henkii 1890-luvun säätyläismuotia. Tämä tavoite täyttyi melko hyvin, koska puvun osat ovat helppoja pukea, käyttää ja huoltaa. Puvun tyyli on 1890-luvulle ominainen, vaikka aikakauden muotia sovellettiin vapaasti ja yksinkertaistaen. Ensimmäisen alakysymyksen kautta tutkittiin 1890-luvun muotia melko kattavasti. Myös toiseen alakysymykseen, millainen on käytännöllinen työasu, löytyi hyvin vastauksia. Viimeisenä alakysymyksenä ollut kummitustyylin ideoiminen osoittautui haastavaksi, koska minulle ei ole laajaa kokemusta teatteripuvustuksesta. Kummitustyylin luomisessa ei päästy kovin pitkälle, koska todettiin, että sen toteutus olisi ollut liian haastavaa. Kummitushenkisten pukujen tyyli on vaikea toteuttaa konepestäviin käyttövaatteisiin, ja sopivien materiaalien löytäminen on vaikeaa. Omat suunnittelu- ja ompelutaitoni eivät olisi riittäneet kummituspuvun valmistamiseen. Tällaisen vaativan teema-asun toteuttaminen olisi vaatinut minulta parempia teknisiä taitoja sekä puvustusammattilaisen apua suunnittelussa. Myös aikataulullisesti projekti olisi venynyt aivan liikaa, jos kummituspukua olisi lähdetty toteuttamaan. Kummitushenki toteutuu lähinnä puvun värimaailmassa.

Opinnäytetyöprosessi on pitkittynyt jatkuvasti, mikä on johtunut sekä omista että asiakkaan aikatauluista. Näin itsenäisen ja laajan työn toteuttaminen on osoittautunut todella haastavaksi, ja olisin kaivannut apua aikatauluttamiseen sekä ylipäättään koko työn tekemiseen. Monta asiaa olisi voinut tehdä perusteellisemmin, ja lopputuloksena syntynyt oppaan puku näyttää minulle ennen kaikkea prototyyppinä ja harjoituksena jatkoa ajatellen. Olisi hienoa kyetä jonain päivänä toteuttamaan autenttinen historiallinen puku, jossa jokainen yksityiskohta noudattaa aikakauden alkupe-
räistä tyyliä.

LÄHTEET

Arnold, J. 1977. Patterns of Fashion 2: Englishwomen's dresses and their construction c. 1860 – 1940. New York: Drama Book Publishers.

Blum, S. 1974. Victorian Fashions & Costumes from Harper's Bazar 1867 – 1898. New York: Dover Publications, Inc.

Hansen, H. H. 1957. Muotipuku kautta aikojen: Pukuhistoriallinen värikuvasto. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Harris, K. 1995. Victorian & Edwardian Fashions for Women 1840 to 1919. Hong Kong: Schiffer Publishing Ltd.

Helenius, K. 2012. Milavida ja Neitsytniemi. Tampere: Tampereen Offsetpalvelu Oy.

Helenius, K. 2004. Wilhelm von Nottbeck ja Finlayson. Tampere: Kirjapaino Hermes Oy.

Kopisto, S. 1991. Suomen Kansallismuseo: Muodin vuosikymmenet 1810 – 1910. Helsinki: Museovirasto.

Laver, J. 2002. Costume and Fashion: A Concise History. Singapore: Thames & Hudson Ltd.

Oila, L. 2012. Burgundilaispuku Hämeenlinnan teatterin pukuvuokraamon käyttöön. Opinnäytetyö. Muotoilun koulutusohjelma. Hämeen ammatti-
korkeakoulu.

The Gallery of English Costume (Picture book number five): Women's Costume 1870 – 1900. 1953. Manchester: The William Morris Press Limited.

Kuvalähteet

Kuva 2

Metropolitan Museum of Art, Afternoon dress. Viitattu 30.8.2016.
<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/156423?rpp=20&pg=2&ft=house+of+worth&pos=35>

Kuva 4

Metropolitan Museum of Art, Petticoat. Viitattu 30.8.2016.
<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/84649>

Kuva 6

Philadelphia Museum of Art, Woman's corset. Viitattu 30.8.2016.
<http://www.philamuseum.org/collections/permanent/153082.html?mulR=1235387001%7C11>

Kuva 7

Metropolitan Museum of Art, Walking suit. Viitattu 30.8.2016.
<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/159303?sortBy=Relevance&ft=house+of+worth&offset=0&rpp=100&pos=43>

Kuva 8

Metropolitan Museum of Art, Dinner dress. Viitattu 30.8.2016.
<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/159197?sortBy=Relevance&when=A.D.+1800-1900&what=Dresses&ft=lace+dress+1890%27s&offset=0&rpp=100&pos=34>

Kuva 9

FIDM Museum, 1890's shirtwaist. Viitattu 30.8.2016.
<http://blog.fidmmuseum.org/museum/2010/09/1890s-shirtwaist.html#more>

Kuva 10

Metropolitan Museum of Art, Afternoon dress. Viitattu 30.8.2016.
http://www.metmuseum.org/art/collection/search/159124?rpp=60&pg=112&ao=on&ft=*&when=A.D.+1900- present&where=Europe&what=Costume&img=1

Kuva 11

Metropolitan Museum of Art, Evening dress. Viitattu 30.8.2016.
<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/157922?sortBy=Relevance&when=A.D.+1800-1900&what=Dresses&ft=evening+dress+1890&offset=0&rpp=100&pos=7>

Kuva 12

Kent State University Museum, Dress (teagown). Viitattu 30.8.2016.
<http://kent.pastperfect-online.com/34506cgi/mweb.exe?request=record;id=3B88B601-D383-4F26-B1A7-939919808350;type=101>

Kuva 13

1890-luvun yläluokkaisen naisen puku – Oppaiden asut Museo Milavidaan

Rijksmuseum, Sortie shoulder cape of machine-made lace. Viitattu 30.8.2016.

<https://www.rijksmuseum.nl/en/search/objects?q=worth&p=1&ps=12&st=OBJECTS&ii=0#/BK-15285,0>

Kuva 14

Museo Milavida. Viitattu 30.8.2016. <http://museomilavida.fi/museo-milavida/>